

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

De zonde van het vooruitgrijpen (2)

(„Wreekt uzelf niet, geliefden”)

„... maar laat plaats voor de toorn, want er staat geschreven: Mij komt de wraak toe, Ik zal het vergelden, spreekt de Here.”

(Rom. 12 : 19)

Kunnen wij dat nog: ergens op wachten tot we een ons wegen? Deze vraag van vorige week brengen we nu in verband met het onrecht in onze (of beter: mijn) wereld. Kunnen wij nog onrecht lijden, dat overgeven aan God en wachten op zijn oordeel? Of nemen we het recht liever in eigen hand en grijpen we vooruit door Gods rechterstoel voor onszelf te claimen?

De kern: het geloof

Toen de gemeente in Rome van de kant van de synagoge tegenwerking ondervond, schreef Paulus haar: denk eraan, de kerk is geen knokploeg! Geliefden - een woord dat werkt als een kalmerende hand op je schouder -, wreekt uzelf niet, maar laat plaats voor Gods toorn. Daarmee herinnerde hij aan wat Mozes namens Jahweh al had gezegd in zijn afscheidslied: Mij komt de wraak toe, Ik zal het vergelden. De waarheid daarvan had Mozes in eigen leven ervaren. Toen Mirjam en later Korach, Dathan en Abiram hem in zijn ambtswaardigheid aantastten, zei hij niet: ik zal eens laten zien wie hier de lakens uitdeelt, toen deed hij een stap terug en zei: de HERE zal doen weten wie Hem toebehoort. En voor zijn verdediging hoefde hij geen vinger uit te steken.

David zei het later ook: Sta af van toorn en laat de grimmigheid varen... dat sticht louter kwaad; Hij zal uw gerechtigheid doen opgaan als het licht (Psalm 37). Paulus had tegenover zijn romeinse broeders en zusters ook nog het Spreukenboek kunnen aanhalen, waar we lezen: „Zeg niet: Ik zal het kwaad vergelden; wacht op de HERE, Hij zal u helpen” (20 : 22). Een woord voor alle tijden: verteer u niet in toornige gedachten, speel niet voor eigen rechter. Niet omdat het koesteren van wrok- en haatgevoelens je geestelijke en lichamelijke gezondheid schaadt op den duur. Niet omdat „er bovenop slaan” zo onbeschaafd is. Paulus geeft in Romeinen 12 geen zede-

DOOR W. JANSE LOOSDRECHT

lessen, maar een uitwerking van het op Christus' werk gegronde vermaan: richt u niet naar het schema van deze wereld (12 : 2). De gemeente heeft haar eigen schema. Zij kan verdragen, zij speelt niet voor eigen rechter, want zij heeft een Rechter. Het gaat om de vraag wie de regie voert in de wereld. De rechtspraak is geen gemeentelijk maar een Goddelijk privilege, en het is de gedelegeerde verantwoordelijkheid van de overheid en haar rechters (13 : 4). Laat plaats voor de toorn, dat is: beneem God niet de gelegenheid om God te zijn. Luther heeft dat tot grondnotie van zijn denken gemaakt: aan Gods Godheid wordt recht gedaan alleen door het geloof, sola fide. Het „wreekt uzelf niet” vloeit regelrecht voort uit het thema van Paulus' schrijven: Ik schaam mij het evangelie niet, want het is een kracht Gods tot behoud voor een ieder die gelooft (1 : 16). Het geloof in het evangelie behoudt. Dat houdt ook in: afzien van jezelf, opzien tot, *geloven* in Hem die zal komen om te oordelen de levenden en de doden. Eigenrichting heft het geloof op en vergrijpt zich aan God.

En de wraakpsalmen dan?

Wreekt uzelf niet. En de wraakpsalmen dan, waarin de rechtvaardige wraak Gods wordt afgebeden? Hoort dat schijnbare specimen van

oosterse heethoofdigheid wel thuis in het liedboek van de Nieuwtestamentische gemeente die Christus heeft horen zeggen: Hebt uw vijanden lief? Of ligt het omgekeerd en is het feit dat de revolutie ons na aan het natuurlijke hart ligt er de oorzaak van dat de wraakpsalmen weinig gezongen worden? Waar spanning met het woord van Paulus gevoeld wordt, is de vraag op haar plaats of we wel oog hebben voor het recht van God, het recht van zijn verbond, zijn verbondstrouw die voor muren van martelkamers en politiecellen geen halt houdt. Ook de liederen van Gods wraak zijn liederen van het verbond. Mag de vervolgte broederschap - en wij met en voor haar - nog een appèl doen op de God van dat verbond en op zijn beloften? Afzien van eigenrichting en intussen roepen om recht zijn twee kanten van dezelfde zaak! Juist David, auteur van de meeste wraakpsalmen, had zijn vijanden lief. Eén speerstoet door het hart van koning Saul had aan al Davids ellende een einde kunnen maken. Maar hij riep „tot God, de Allerehoogste, tot God, die het voor mij voleindigt”, Psalm 57 („een kleinood toen hij voor Saul in de spelonk vluchtte”). Liefde voor de vijand wil niet zeggen dat je niet op je recht gesteld bent. David zei niet: ik ben het maar, ik ben toch eenmaal een verschoppeling; evenmin zei hij, als een stoïcijn gepantserd: mij raakt het niet... hij wist: dit raakt Gods recht. Gods volk heeft bij de liefde voor zijn vijand rechtsgevoel, meer nog dan wie zichzelf wreekt.

Afzien van eigenrichting en opzien naar Hem die richten zal - niemand heeft daar zo voorbeeldig naar geleefd als Davids Zoon Jezus Christus. Vuur kon Hij van de hemel laten neerdalen, legioenen engelen stonden Hem ter beschikking, maar als Hij gescholden werd, schold Hij niet terug, en als Hij leed dreigde Hij niet maar gaf het over aan Hem die rechtvaardig

Inhoud

- 345 Drs W. Janse,
De zonde van het vooruitgrijpen (2)
- 346 Drs O. Mooiweer,
De inzet van de verkondiging (2)
- 346 Ds G. van den Brink,
Pastorale Notities
- 347 Ds M. H. T. Biewenga,
Doleantie-herdenking (2)
- 348 D. W. L. Milo,
De Makkabeën
- 350 M. de Jonge,
Boekbespreking

oordeelt, 1 Petr. 2 : 23. Zelfs vanaf het kruis bad Hij nog voor zijn vijanden: Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen. Daar blijkt dat het afzien van weerwraak een missionair doel dient: het impliceert het gebed om bekering van de vijand. Zoals Stefanus deed, waarvan Augustinus zei: als Stefanus niet gebeden had, had de kerk geen Paulus gehad. Geen wonder dat Paulus' „wreekt uzelf niet” ingeklemd staat tussen een dubbele oproep tot liefde (12 : 9 en 13 : 8). Aan die liefde had hij zijn leven te danken!

Lijdelijkheid of lijdzaamheid

Dit eigen schema van de gemeente trekt van de kant van de wereld het verwijt van lijdelijkheid naar zich toe. Alsof het geen moeite kost, alsof het niet tegen je vlees ingaat om te wachten op God! Wachten op God en zijn verlossing is misschien wel de zwaarste opgave waarvoor het geloof gesteld kan worden. Daarom is Paulus' oproep geen oproep tot lijdelijkheid maar tot lijdzaamheid, geen quiëtief maar motief, geen rustpunt maar beweegreden. Chris-

tenen mogen zijn, wat H. de Jong in ander verband genoemd heeft: ongeduldige dulders. Nu eens staat het geduld dan weer het ongeduld voorop. We nemen en we nemen het niet. Zo is er een weg midden tussen berusting en verloedering door. De weg van het

geloof. Zeg, vroeg Jezus eens toen Hij een gelijkenis verteld had over een weduwe die bij een onrechtvaardige rechter bleef roepen om haar recht: als de Zoon des mensen komt, zal Hij dan *dat* geloof nog vinden op aarde?

die hij voor beter geeft. Hij geeft een bericht van Hogerhand door! Wij denken in dit verband vooral aan wat wij lezen in Efeziërs 4:11 en 12 waar van Christus gezegd wordt, dat Hij zowel apostelen als profeten gegeven heeft, zowel evangelisten als herders en leraars, om de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon, tot opbouw van het lichaam van Christus, ... Die heiligen, dat zijn de gelovigen, vormen een gemeenschap. De gemeenschap van de heiligen (zie zondag 21 H. Cat.) berust op het deel hebben aan de heilige dingen. De gelovigen hebben deel aan het ene brood (d.i. aan de weldaden verbonden met het offer) en vormen daarna en daardoor ook één lichaam.

„Het woord lichaam heeft al vele pennen in beweging gebracht. Wat betekent toch de uitdrukking *lichaam van Christus*?

Het betekent in de eerste plaats, dat wij in Christus begrepen en gerekend zijn, „objectief”, voorwerpel, om in ouderwetse termen te spreken. Het begrepen en gerekend zijn in Christus gaat aan al het andere vooraf.

Maar dan, daarna, betekent het lichaam van Christus ook, dat wij vanuit Christus als het Hoofd *met zijn Geest vervuld worden* (Ef. 1:23), om onszelf op te bouwen tot volwassenheid (Ef. 4:12, 16). De gemeente is het „pleroma” van Christus, *het door Hem vervulde* (Ef. 1:23), het door zijn Geest vervulde. Christus verenigt Zich als

het Hoofd door zijn Geest met de gemeente.

Terecht spreken we hier van de unio mystica, de mystieke unie, de mystieke gemeenschap tussen Christus en de zijnen. Deze unie, deze mystieke gemeenschap, is zeer innig. Paulus vergelijkt haar met de gemeenschap in het huwelijk Ef. 5:25) (Ds M. P. van Dijk in: „Onze enige troost en het komende Rijk”, Amsterdam 1980, pag. 127).

De verkondiging van het rijke evangelie van verzoening en vernieuwing zal steeds weer de betrokkenheid van de gelovige op Christus en de verbondenheid met de andere christenen in de eerste plaats binnen de grenzen van de gemeente benadrukken. We hebben ook een bepaalde verantwoordelijkheid voor elkáár. De Bijbel spreekt ergens van de roeping tot onderlinge opbouw. (Rom. 14:19). Er wordt ook onder ons ontzettend veel gepraat over gemeenschap. Maar betekent dat ook in de praktijk, dat die gemeenschap werkelijk onderhouden en geoefend wordt? Of beperkt het zich tot de samenkomsten van de gemeente op de zondag met name? Betekent de viering van het Heilig Avondmaal werkelijk een intensivering van de door-de-weekse communicatie? Of doorbreekt het gemeenschappelijk beleven van Gods heil in de sakramentsdienst nergens het stugge individualisme, dat kerkverwoes-

De inzet van de verkondiging (2)

Toen wij nog eens onze gedachten lieten gaan over wat wij de vorige keer schreven over de stimulans tot de vreugde als behorend bij de inzet van de verkondiging, werden wij bepaald bij de vreugde, die het Schriftonderzoek voor de dienaar van het evangelie meebrengt. Toch denkt niet iedereen daarover gelijk.

R. Kousbroek noemt in zijn boek: „De waanzin aan de macht” een theoloog een tekstuitlegger, die voor zijn verdriet op aarde is ... Ja, als men het zó ziet, zal de blijdschap, die intensieve Bijbelstudie steeds weer oplevert, worden gemist. Dat brengt risico's mee voor predikant en gemeente beide. Want verdriet laat zich overplanten evenals vreugde aanstekelijk werkt. In dat kader heeft juist de verkondiger van het evangelie een reusachtige verantwoordelijkheid. Ben je ook innerlijk verrukt over wat je in de gekozen tekst gevonden hebt? Is er iets van een ontdekkersvreugde in je hart en ben je blij, dat je door je Zender verwaardigd wordt om wat je in de tekst gevonden hebt aan de gemeente door te geven? Die vreugde wil God Zelf geven aan broze mensen, die worstelen om Gods Woord te verstaan en te beleven. Deze intense blijdschap mag niet overschaduw worden door een strakke concentratie op het effect van het gehoorde. Prof. Dr A. H. Edelkoort, destijds Oud-Testamenticus aan de R.U. te Utrecht, moet eens aan het adres van zijn studenten hebben opgemerkt, dat men nadat de preek gehouden is met een heilige onverschilligheid de kansel moet verlaten. De HERE zorgt! Het is zijn boodschap, die gebracht is. Hij is en blijft aan het Woord. Hij doet naar zijn welbehagen door zijn Heilige Geest het beluisterde resoneren in de harten van de kerkgangers. Zo wordt de vreugde beschermd!

De opbouw van het lichaam van Christus

De gemeente van onze Here Jezus Christus wordt op verschillende manieren in de Bijbel gekarakteriseerd. Als typerende definitie geldt o.a., dat de kerk het lichaam van Christus is. Vooral de apostel

DOOR O. MOOIWEER ENSCHDEDE

Paulus heeft in zijn brieven hierop geattendeerd. Dat heeft uiteraard voor ons vandaag alle zin en betekenis. Want Paulus' woorden zijn geïnspireerd door de Heilige Geest en trotseren daarom de eeuwen. Hij belicht geen persoonlijke visie,

Die mannen, die mannen!

Mijn vrouw „zit”.

Niet IN de nor (hoe kunt u het denken!), maar MET een voetbalknietje.

(O die — soms — alle proporties tartende ver-klein-woord-jes van ons).

Dit euvel brengt uiteraard huiselijk ongemak.

Maar geen nood. Daar komt de vrouw van onze Christelijke Gereformeerde collega aangestormd. Ze vat pleeboy en zwaanshals en doet een schoonmaak-aanval op onze privaten, onder het slaken van de strijdkreet: „Dat vergeten ze immers altijd, die mannen!”. Dan verdwijnt ze, even snel als ze gekomen is, met achterlating van een bos zoetgeurende roze rozen. Durf nu nog eens te zeggen dat het niet vlot tussen onze beide kerken!

Nee, dit was geen plaatselijke bui; dit was een moesson!

Wat een dijk van een vrouw. Zelden ben ik krachtadiger ontdekt aan mijn tekort aan bevindelijkheid in de diepten, waar onzichtbare gevaren van alle kanten dreigen.

Eén troost is er: Onze vriendin riep: „Die mannen!”.

Pastorale Notities

DOOR G. VANDEN BRINK ROTTERDAM

Niet: „Die Nederlands Gereformeerde mannen!”.

Dan had ze trouwens de wind van voren gekregen!

Maar, in het algemeen: „Die mannen!”.

Daar vallen dus ook onze Christelijke Gereformeerde broeders onder.

Hetzij hooggeleerd, geleerd, weledelzeergeleerd, weleerwaard, eerwaard of alleen maar weledel. Ook zij missen (dat staat nu wel vast!) somwijlen de nuchtere kijk op de gewone dingen des levens!

Het worde hun aangezegd.

Wat mij betreft hebben ze daar de vrouw in het ambt.

Uiteraard sluit ik de vrouw met haar ambt dan niet op in het gemak. Dat ware een belediging, niet alleen voor haar, maar ook voor Hem, die haar met zoveel gaven gezegend heeft en haar een eigen plaats gaf in de gemeente.

Denk aan de wijze vrouw uit Abel-Beth-Maächa, die met haar wijsheid een broederstrijd voorkwam en censuur oefende: „Die mannen, die mannen!”.

Ik denk ook aan wat gebeurde in een kleine Nederlands Gereformeerde gemeente. De weinige mannenbroeders van de kerkeraad slaakten de verzuchting dat ze kwamen te staan voor zoveel zware problemen en dat hun de wijsheid ontbrak die naar aller overtuiging gevonden werd bij een zuster, die er door de HERE rijklijk mee gezegend was. Het is wel duidelijk dat deze broeders niet leden aan een superioriteitscomplex. Dus vroegen ze: „Lieve zuster, we kennen niet de vrouw in het ambt. Maar wilt u wel in onze kring zitten als we kerkeraadsvergadering houden, om ons te dienen met uw wijsheid?”. De zuster leed niet aan een anti-discriminatie-syndroom. Daar was ze tenslotte een wijze vrouw voor! Dus stemde ze toe. Zo kwam de wijze vrouw tot al het volk met haar wijsheid, 2 Sam. 20:22. En de gemeente had een moeder in Israël in de kerkeraad. Wat waren ze wijs: die mannen!!!

tend werkt? Er zijn juist in dit opzicht veel gevaren, die de kerk bespringen. Het proces van de sekularisatie zet zich dáár in waar men de dingen in de kerk steeds meer automatisch doet. Maar zo raakt de beheersende faktor van het levende geloof steeds meer op de achtergrond. Zo kan zelfs de kerk gaan lijken op een spoorweg, die al tijden niet meer in gebruik is. De rails zijn verroest. Het stationnetje staat daar verweerd en met ingegooide ruiten als een verwaarloosd monument, dat herinnert aan een voorbijgeblevende periode. Het biedt alles bij elkaar alleen maar een trieste en troosteloze aanblik! Welk een duizelingwekkende taak heeft God op de schouders van de herders en leraars gelegd! Ze kunnen er soms onder kreunen. Maar waar zij serieus blijven vragen aan het adres van de hemel om de kracht van de Heilige Geest zullen zij het aankunnen. Calvin heeft zich hiermee in het bijzonder beziggehouden. Zoals de prediking genoemd wordt de kracht van God tot zaligheid voor een ieder, die gelooft (Rom. 1:16), zo moeten de dienaren van het evangelie krachtig zijn in het ambt van de verkondiging, aldus de man van Genève. De Here wil dienaren, die zich dag noch nacht rust gunnen. Herder, daar zit meer in dan in vader, praeses, leidsman of wachter. De herder leidt en weidt de schapen, beschermt de kudde en verjaagt de wolven.

Zulke wolven zijn de verachters van God en de pseudo-profeten (ze doen zich nl. als profeten voor, maar zijn het in werkelijkheid helemaal niet), die de ware religie verduisteren. De hoofdeisen, die Calvin voor de dienaar van het Woord stelde, waren:

1. nauwkeurige kennis van de Heilige Schrift.
2. een diepe blik in het menselijke hart en leven.
3. dat hij niets zoekt dan de eer van God en de opbouw van de gemeente.

In het Visitatiereglement, in 1546 opgesteld voor dorpskerken rondom Genève, komen onderstaande vragen voor:

- a. Predikt de dienaar van het Woord tot opbouw van de gemeente?
- b. Behandelt hij geen overtollige vraagstukken?
- c. Is hij niet te duister in zijn voorstelling?
- d. Is hij ijverig in zijn bezoeken aan allerlei mensen in de gemeente?

Zó is Johannes Calvin in zijn leven onvermoeibaar bezig geweest om het Woord van God volle doortocht te verlenen.

Door de verkondiging van het ware evangelie moet de kerk steeds meer kerk worden. Wij gaan vaak

teveel uit van het kerk-ZIJN. Maar we moeten meer oog krijgen voor de roeping om steeds meer kerk te WORDEN.

Opbouw van het lichaam van Christus als behorend tot de inzet van de verkondiging betekent, dat de kerk zich niet verliest in de status-quo, maar streeft naar voltooiing.

Het getuigenis in deze wereld

Expres heb ik geschreven: in DEZE wereld. Zonder te kapitulieren voor de tijdgeest hebben wij toch wel regelmatig orde op zaken te stellen wat betreft de vorm, waarin wij het getuigenis van het evangelie gieten. Het nieuwsbericht van het evangelie wordt maar niet in het wilde weg gedropt. Nee, we hebben levende mensen, individuen op het oog. We richten ons tot een gemeenschap van mensen, die eigentijds in de wereld zoals die nú reilt en zeilt functioneren. De verkondiging van het evangelie zal de gemeentelieden hebben te instrueren voor het evangeliseren. Het evangelisatiewerk wordt dikwijls overgelaten aan een bepaalde werkkommissie. En als er een evangelisatie-ouderling benoemd is, wordt veel aan hem gedelegeerd. Terwijl volgens de tekst van het formulier voor de bevestiging van ouderlingen (en diakenen) zoals dit met name in de Chr. Geref. Kerken gebruikt wordt, *alle ouderlingen* in deze een duidelijke roeping hebben: „Zij moeten de gemeente wijzen op haar roeping, in deze wereld van het Evangelie te getuigen en door handel en wandel anderen voor Christus te winnen”. De gemeente moet in actie komen. We zijn veel te veel binnenvetters in het Koninkrijk van God. We draaien in ons eigen kringetje rond en voelen ons happy en voor de rest hebben we geen oog en geen tijd. Maar zo'n houding is in flagrante strijd met de intentie van het evangelie. Daaraan moet de hele gemeente worden ontdekt via de verkondiging.

Het Woord van de levende God mag niet blijven hangen binnen de muren van het kerkgebouw. Het moet naar buiten toe! Van dat Woord zijn wij getuigen. Dat is niet een job waarvoor wij zelf hebben te kiezen. Wil ons christen-zijn geen farce worden dan hoort daar inhoudelijk bij, dat wij ons het evangelie nimmer schamen. We schamen ons dan niet voor de inhoud daarvan en evenmin voor de verkondiging daarvan.

Het is niet een zaak van dít móet en dát móet! Door het zó te stellen heeft men veel mensen vooral jongeren van de kerk vervreemd terwijl men een vertekend beeld gaf van de ware religie. Als Christus tegen zijn apostelen zegt „... en gij zult mijn getuigen zijn...” (Hand. 1:8) is dit in de eerste en allesbeheersende plaats een nadere

positiebepaling. Hetzelfde geldt van wat we lezen in Mattheüs 5 waar de Heiland aan het adres van zijn discipelen zegt: Gij zijt het licht der wereld. (vs. 13 en 14). Getuigen betekent de verkondiging van de magnalia Dei, de grote werken van God. Dat is een kenmerkende Pinkstertrek van de mondige kerk. Daaraan moeten we ons houden. Daarom ben ik ook niet zo gecharmeerd van al die bekeringsgeschiedenissen.

Het is prachtig te vernemen hoe iemand tot God gekomen is zoals het tot uitdrukking komt in de radikale verandering van zijn leven. Maar in de eerste plaats wil ik opmerken, dat het werk van de Heilige Geest vaak in het verborgen zich voltrekt. Voorts: wie iets groots met God heeft beleefd, mag zich daarin nimmer nestelen - en dat doen we allemaal zo gauw -, maar moet dapper voortgaan in de strijd van het geloof. Vervolgens kan een ander opgescheept raken met een vreselijk minderwaardigheidscomplex. Waarom hij wel en ik niet? Alsof de belofte van het evangelie niet voor allen geldt. Zullen we niet eens wat meer het aksent laten vallen op het feit, dat GóD voor ons gekozen heeft in plaats van op de daad van onze geloofskeus?! Laten we toch niet het Verbond kwijtraken als het over deze dingen gaat. Want dan komen wij op gespannen voet te verkeren met de inzet en de inhoud van de Bijbel. Tot slot wil ik nog zeggen, dat het-zich-bezig-

Redaktie

Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redaktie:

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen,
tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist,
tel. 03404-61525

houden met allerlei bekeringsverhalen het gevaar met zich meebrengt, dat men - tegen wil en dank - de aandacht afleidt van Christus. Zo gauw kan de bekeerde mens centraal komen te staan. Prof. Dr. H. J. Jager heeft ons als studenten destijds steeds weer voorgesteld, dat het geloof geen ding in ons is. „We moeten het niet in ons zelf zoeken. Als we gelovig van geloven spreken, hebben we het meer over het object van het geloven dan over het geloven zelf. We geloven het evangelie, we geloven de waarheid, we geloven in Christus, we geloven in God, we geloven Gods beloften, we geloven het Woord des HEREN” („Enige opmerkingen over Romeinen 1-6”, pag. 14).

Doleantie-herdenking

(2) *Vorige week begonnen we ons bezoek aan Antiochië. In Hand. 11:19-25 en Gal. 2:11-14 ontdekten we als het geheim van de kerk in Antiochië: vol zijn van het Evangelie van de Here Jezus. Vandaag gaan we twee gedeelten uit Hand. 15 lezen.*

Besnijdenis

Met Hand. 15 zijn we weer wat later in de tijd terechtgekomen. Paulus en Barnabas, die uitgezonden waren als zendelingen van Antiochië, zijn na de eerste zendingsreis weer terug.

En dan ontstaat er een probleem; een probleem, dat eigenlijk in het verlengde ligt van dat uit Gal 2. Daar komen namelijk mensen binnen in de gemeente - en ze komen weer uit Jeruzalem (vers 24) - en die zeggen: Heidenen mogen er wel bij horen, maar dan moeten ze zich eerst laten besnijden.

In Antiochië komen ze er samen niet echt uit; ze kunnen het niet werkelijk met elkaar eens worden; en opnieuw is er flinke spanning in die gemeente. Maar weer loopt die spanning niet uit op een scheuring. Waarom niet? Wel, omdat ze

DOOR
**M. H. T. BIEWENGA
ZOETERMEER**

met elkaar een heel verstandig besluit nemen: „We leggen de zaak voor aan de broeders in Jeruzalem. Als wij er samen niet uitkomen, dan moeten we gewoon de hulp van anderen er bij halen”. En zo gaat een afvaardiging van Antiochië op reis naar Jeruzalem. En daar wordt een vergadering bijeengeroepen om het probleem te bespreken. Nee, niet een synode of zoiets, 't is veel meer een soort gemeentevergadering; kijk maar in vers 4 en in vers 22: daar leest u, wie er aanwezig waren: de apostelen en de oudsten, en de hele gemeente.

Petrus en Jakobus

En nu moet u opletten; want wie zijn het, die op deze vergadering het woord voeren? Wie zijn het, die de juiste lijn aangeven? Nu, dat zijn uitgerekend Petrus en Jakobus.

Petrus, die daarstraks in Antiochië zo grandioos in de fout was gegaan; en Jakobus, wiens naam we ook zo dreigend hoorden in Gal. 2 (het waren immers mensen „uit de kring van Jakobus”, met wie de narijheid toen allemaal begonnen was).

En nu zijn het juist deze Petrus en deze Jakobus, die precies dat zeggen, wat op dit moment in de naam des Heren gezegd moet worden: „Mensen, in Antiochië of waar dan ook: dit is ons oordeel: we mogen heiden-christenen geen extra lasten opleggen. Ze hoeven geen Joden te worden, en als Joden te gaan leven; want alleen Christus is onze Heiland; voor Jood en heiden”.

Ziet u, hoe de Here Jezus Zijn belofte waarmaakt, dat de Heilige Geest de weg zal wijzen tot de volle waarheid? En daarvoor gebruikt Hij op dit moment uitgerekend Petrus en Jakobus.

Het geheim

En opnieuw moet ik het u zeggen: het geheim daarvan is, dat ze vol zijn van het Evangelie van de Here Jezus. En als je daar vol van bent, dan ben je bereikbaar, dan ben je bruikbaar voor de leiding van de Heilige Geest. En je staat versteld van de wonderen, die er dan gebeuren! Geen kerkscheuring, maar vruchten van de Geest: liefde, en vrede, en vriendelijkheid, en zachtheid. 't Is toch machtig?

Paulus en Barnabas

Maar dan komen we bij het laatste stukje, Hand. 15:35-41. En dan is er opeens iets heel anders aan de hand; iets heel teleurstellends, wat je niet verwacht had.

Paulus en Barnabas zijn weer terug in Antiochië, en dan krijgen ze ruzie. Barnabas wil Johannes Marcus meenemen op de tweede zendingsreis, en Paulus wil dat niet. Op de achtergronden ga ik nu niet verder in; alleen dit: ze konden allebei heel respectabele argumenten aanvoeren voor hun standpunt. Zoals dat vaak is, als mensen ruzie hebben: van beide kanten moet je dikwijls zeggen: Ja, als je 't zo bekijkt, dan zit daar best wat in.

Nou, zo was het hier ook. Paulus en Barnabas staan, met van beide kanten goede argumenten, tegenover elkaar. Er ontstaat „verbittering”, zo vertelt de bijbel ons heel eerlijk; en die twee fijne mannen Paulus en Barnabas gaan gescheiden op reis.

Toch iets moois

Een triest verhaal. En toch wil ik

uw aandacht vragen voor iets moois daarin; iets waar wij denk ik ook weer van moeten leren. U moet er namelijk eens op letten, wat Paulus en Barnabas niet doen in deze situatie: ze gaan nu niet spoorsslags terug naar Jeruzalem om hun zaak voor te leggen aan de kerk daar. Dat deden ze wel vlak daarvoor, toen het ging om de besnijdenis, om het gebonden zijn aan het leven als Jood; maar dat doen ze nu niet, nu zij samen een kwestie hebben.

Waarom doen ze dat niet? Waarom gaan zij niet, wat wij zouden noemen: de kerkelijke weg? Me dunkt, daar kan maar één reden voor zijn: omdat Paulus en Barnabas allebei beseffen, dat nú het Evangelie van de Here Jezus niet op het spel staat. Goed, zij tweeën hebben dan ruzie, en dat is heel onverkwikkelijk, maar het raakt niet aan het hart van het Evangelie. Paulus zegt niet tegen Barnabas: „Jij bent geen Christen”; en Barnabas zegt niet tegen Paulus: „Jij bent niet goed Gereformeerd”. En daarom gaan ze het nu niet samen tot het bittere einde uitvechten, maar ze geven het als het ware over aan de Here - „Here, wilt U dit, op Uw tijd en op Uw wijze, terechtbrengen? Want wij komen er samen niet uit” - en dan gaan ze ieder een kant op; gescheiden op zendingsreis.

En het komt niet tot een scheuring. Ja, voor dit moment gaan ze uit elkaar; en dat is echt heel pijnlijk; zoals strijd tussen Christenen onderling altijd heel pijnlijk is.

Verzoening

Maar er bleef ruimte voor verzoening. Ze gooiden niet van beide kanten de deur met een daverende klap dicht. En die verzoening is ook gekomen.

Johannes Marcus, de man waar Paulus en Barnabas zo'n slaande ruzie over kregen: diezelfde Johannes Marcus is later een fijne helper van Paulus. In 2 Tim. 4:11 getuigt Paulus van hem: „Hij is mij van veel nut voor de dienst”. Moet u zich even voorstellen, wat er gebeurd zou zijn, als Paulus en Barnabas deze persoonlijke zaak tussen hen tweeën op de spits gedreven hadden, en als ze er een kerkelijke zaak van gemaakt hadden - „Ik ben voor Barnabas”, „ik ben voor Paulus”; afschuwelijk! Dat was misschien wel een scheuring geworden, die dwars door de hele kerk heenging. Maar dat gebeurt niet. En er komt geen scheuring.

Nog één keer: het geheim

En opnieuw mag ik het u zeggen: het geheim daarvan is, dat ze - met hun verschil van mening - toch allebei vol zijn van het Evangelie van de Here Jezus. En daarmee blijven ze, ook in deze pijnlijke

situatie, toch bereikbaar voor de leiding van Gods Heilige Geest.

En dat is toch machtig? Gods genade voorkomt een kerkscheuring: eenvoudig, omdat het Evangelie van Christus te machtig is om een kerkscheuring toe te laten.

Zo bewaart de Here Zijn kerk. Nee, 't zijn geen mensen, die dat doen. Ik weet niet of u het gemerkt hebt, maar alle hoofdrolspelers in deze gedeelten maken fouten; geen één uitgezonderd. En toch blijft de kerk bestaan, en groeit en bloeit. Dat is alléén aan God te danken; aan de leiding van Zijn Heilige Geest; aan de kracht van Christus' Evangelie.

En wij? Ach, zo langzamerhand weten we het nu wel. Het enige wat God van ons vraagt, dat is: dat wij ons laten vullen, dat wij ons helemaal vol laten maken met het Evangelie van de Here Jezus. Zó vol, dat er geen ruimte overblijft voor egoïsme, en voor stokpaardjes, en voor scheuringen.

Zó vol, dat er niets anders meer is dan de genade van de Here Jezus Christus, en de liefde van God, en de gemeenschap van de Heilige Geest.

En die krijgen we telkens weer kado van de Here. Amen.

■ ■ ■

Tot zover de preek. Volgende week nog iets naar aanleiding van het Doleantie-forum zelf.

(wordt vervolgd)

RUST (I)

*God zag zijn goede werk
en nam daarin behagen*

*Hem stellen tot rust na zes
verlopen dagen.*
(= Hij nam rust)

*God ziet ons goede werk
en heeft daarin zijn lust,*

*En neemt ons na de moeit'
in zijne zoete rust.*

Revius

RUST (II)

*Gij zaagt uw goede werk
en waart daarop belust*

*En hebt na dagen zes
den zevenden gerust.*

*Ik zie uw goede werk,
o Here, dag op dag,*

*Ach, geef dat uwe rust ik
eens aanschouwen mag.*

Revius

De Makkabeeën

De bijbel heeft in de geschiedenis van het Joodse volk, tussen de terugkeer uit Babel en de geboorte van onze Heiland, en hiaat van enkele eeuwen laten bestaan. De bijbel is dan ook geen geschiedschrijving, al komen belangrijke stukken wereldhistorie er soms door in een bijzonder licht te staan. En we kunnen moeilijk zeggen dat wat niet in de bijbel staat niet waar gebeurd kan zijn. Integendeel, we mogen blij zijn, wanneer andere historische bronnen ons kennis opleveren, die aansluit bij wat de bijbel ons bekend maakt. Denk maar aan wat Flavius Josephus over de verwoesting van Jeruzalem heeft neergeschreven!

Een zo'n hiaat in de Joodse geschiedenis wordt gevuld door de boeken van de Makkabeeën. Het is de tijd van de Griekse overheersing, die aan de Romeinse terreur voorafging; het door Daniël aangekondigde koperen rijk, dat door het ijzeren zou worden gevolgd. De beide boeken, die niet in de Joodse maar wel in de Rooms-katholieke canon zijn opgenomen, tekenen de strijd van het Joodse volk, in de 2e eeuw voor Christus, tegen de Griekse indringers, die de religieuze en politieke zelfstandigheden der wingewesten onmogelijk

DOOR
D. W. L. MILO
DALMALLY

trachtten te maken. De naam van Judas de Makkabeeër is bekend geworden door Händel's oratorium, waarmee de broers van Judas meteen naar voren zijn geschoven. Zij hebben als helden gestreden om de wetten van Mozes (het Ie boek) en het verbonds Gods (het IIe boek) te eerbiedigen.

Het eerste boek noemt Gods naam niet - maar beroept zich op de voorvaderlijke inzettingen. Het tweede boek ademt een veel groter religieuze bewogenheid, kent al Gods oudtestamentische namen, rekent met Gods beloften, erkent de grote schuld van het overblijfsel der twee stammen en... heeft een sterk geloof in de wederopstanding op Gods nieuwe aarde!

Doet het eerste boek nogal onwaarschijnlijk aan, vanwege al te sterke verhalen en wonderen die in chauvinistische kleur worden opgediend - het tweede boek staat veel dicht bij Gods Woord: door citaten uit het oude testament, door het kennen van Gods verbond, ook door martelingen, waarheen zelfs in de brief aan de Hebreëen ¹⁾ later verwezen wordt. En let bijvoorbeeld op een citaat als: „De Heere heeft het volk niet uitgekozen om de heilige plaats - maar de heilige plaats om het volk” ²⁾; een citaat dat doet denken aan de parallel: „de mens is er niet om de sabbath, maar de sabbath is er om de mens” ³⁾.

Beide boeken, die elkaar goeddeels overlappen, zijn plm. 100 jaar v. Chr. opgesteld; het eerste in het Hebreeuws, het tweede is in het Grieks uit 5 boeken van Jason van Cyrene samengevat door onbekende geleerde Jerusalemse Joden, naar men aanneemt. Wij vragen uw aandacht voor enkele bloedgetuigen, die tot het einde op de Heere hun vertrouwen stelden.

—☆—

Eleazar was een voornaam schriftgeleerde; een man op jaren en een indrukwekkende verschijning ⁴⁾. Onder de Syro-Phoenicische koning Antiochus IV, bijgenaamd Epiphanes, werden de onderworpen volkeren - ook de rest van het tweestammenrijk - gedwongen, hun religie en politiek los te laten en zich te laten vergrieken. Dat vergrieken ging niet op papier, nog minder per computer, maar metterdaad: ze moesten onrein vlees eten en in de tempel aan offermaaltijden deel nemen; de heilige tempel, waarin het afgodsbeeld van Zeus Olympius prijkte. Ze moesten daadwerkelijk heidendom bewijzen!

Eleazar werd dus aangepakt; een goed voorbeeld dat vermoedelijk door de knieën zou gaan en dan veel Joden tot de Griekse religie zou overhalen. Hij werd in het publiek gedwongen varkensvlees te eten, dat onrein werd geacht ⁵⁾ en de Joden verboden was. Maar Eleazar weigerde!

Hiermee wankelde het gezag van de Griekse overheersers. De orthodoxe Joden werden gesterkt door de moedige weigering van hun

priester. Daarom moest Eleazar met alle middelen worden gedwongen te gehoorzamen. Men had a gezegd, men zou alle gruwelijke letters van het Griekse alfabet laten volgen.

Dat ging niet direkt in alle ruwheid. Dat begon met vriendelijke overreding. De collega's namen Eleazar terzijde en fluisterden hem hun advies in: „je mag zelf het eten klaarmaken dat je wilt, als je maar meedoet aan tafel, en formeel het gebod opvolgt.” Hij zou dan de wet uit Leviticus niet overtreden, zijn leven sparen en van alles af zijn. Meenden zijn collega's het niet goed met hem? Hun raad zou zijn leven sparen en hun vriendschap was toch ook wat waard?

Maar Eleazar zag het afgodsbeeld in Gods tempel staan. Hij dacht aan „de gruwel in de heilige plaats”, waarvan Daniël had geprofeteerd ⁶⁾. Hij liet zich niet verleiden. Hij doorzag de huichelarij, die van hem gevergd werd. Hij „nam een nobel besluit, zijn leeftijd waardig en passend bij het aanzien dat zijn ouderdom hem gaf, bij de adel van de grijze haren die hij met ere droeg, bij het voorbeeldig leven dat hij van zijn jeugd aan geleid had”. Tot nu toe klinkt het wat Joods-chauvinistisch, maar dan volgt: „een besluit, dat bovenal in overeenstemming was met de heilige wet, door God zelf gegeven; en verklaarde zonder aarzeling dat men hem maar naar het dodenrijk moest sturen. Want”, zo voegde hij er aan toe, „op hoge leeftijd past het niet te huichelen. Veel jonge mannen zouden dan geloven, dat de 90-jarige Eleazar de zeden van de heidenen had aangenomen; en door mijn huichelarij, waardoor ik mijn leven een heel klein beetje kan verlengen, zouden zij op een dwaalspoor worden gebracht; en daar ik voor die dwaling verantwoordelijk zou zijn, zou ik schande en smaad brengen over mijn oude dag. En al ontkom ik voor het ogenblik aan een bestraffing door mensen - nooit, dood of levend, zou ik ontkomen aan de hand van de Almachtige”.

—☆—

Ongetwijfeld heeft ook de schriftgeleerde Paulus de boeken der Makkabeëen gelezen. Zijn uitspraak over het ten val brengen van „zwakken”, door de schijn van (aan afgoden) geofferd vlees te eten, is klassiek ⁷⁾. En dat staan in de vrijheid ons vijanden oververt was ook al voor de dagen van Stephanus en Paulus bekend. Zo verging het Eleazar.

Deze werd, nog wel door zijn collega's die hem zo vriendelijk hadden toegesproken, begeleid naar

de folterplaats. Zij achtten hem krankzinnig en nietswaardig. Eleazar is op gruwelijke wijze terechtgesteld, zoals later Stephanus. Voor hij onder de slagen bezweek heeft hij gesproken: „de Heer weet in zijn heilige wijsheid, dat ik aan de dood kon ontkomen; en al lijd ik in mijn lichaam door de geseling gruwelijke pijnen, in mijn ziel voel ik vreugde dit alles uit eerbied voor Hem te hebben ondergaan”.

In het eerste boek der Makkabeëen zou het eten van onrein vlees in het centrum van het verhaal hebben gestaan. In het tweede boek staat de „ergernis” van velen, door het geven van een huichelachtig voorbeeld, centraal. De schrijver tekent dan ook aan: „Zo stierf hij en liet door zijn dood niet alleen aan de jongeren, maar ook aan het grootste deel van het volk een voorbeeld na van edele gezindheid en onvergetelijke deugd”.

—☆—

Het ging als in de dagen van de latere Stephanus: na die ene bloedgetuige werden de gruwelen steeds veelvuldiger en wreder. In het 2e boek wordt de marteldood van zeven broers en hun moeder getekend, op een wijze die Auschwitz nabij komt. Een ooggetuige-verslag spreekt van folteringen door branden, scalperen, tong en handen wegnemen, levend braden en de rest. Maar de eerste moedigde de andere broers aan: „God de Heer ziet neer op ons en, zoals Mozes in zijn lied zong, Hij zal zich over zijn dienaars ontfermen”. De tweede broer zei onder meer: „je ontnemt ons nu wel het leven, maar de Koning der aarde zal ons, die voor zijn wet sterven, opwekken tot een eeuwig leven”. De derde broer bood zijn tong en handen aan de beul en sprak: „van de hemel heb ik ze gekregen, maar omwille van Gods wet doe ik er gaarne afstand van, in de hoop ze eens van Hem terug te krijgen”.

De vierde broer, de dood nabij, zei: „de dood door mensenhanden wordt begerenswaardig door de hoop die God ons geeft, dat Hij ons weer doet opstaan; maar voor u zal er geen verrijzenis ten leven zijn”. Hier citeerde hij Daniël, wiens woorden eveneens door de Heiland zijn herhaald ⁸⁾.

Na de zonen is ook de moeder, die niet ophield haar kinderen moed in te spreken, ter dood gebracht. „Hiermee is genoeg gezegd over de offermaaltijden en de buitensporige wrede heden”, besluit hoofdstuk II, 7.

—☆—

„Allen die dit boek in handen krijgen”, zegt de opsteller ⁹⁾ „verzoek ik zich niet te ergeren aan deze rampspoed, maar te bedenken dat deze bestraffing niet de ondergang - maar de verbetering van ons volk ten doel had. Het is een bewijs van grote welwillendheid, als God de zondaars niet lang ongemoeid laat, maar ze spoedig tuchtigt. Terwijl de Heer bij andere volken met de bestraffing lankmoedig wacht tot ze de maat van hun zonden hebben volgemaakt, doet Hij dat niet met ons. Als Hij onze zonden tot het uiterste liet voortwoekeren, zou zijn bestraffing te laat komen. Maar Hij wil ons zijn barmhartigheid nooit onthouden en daarom is het feit, dat Hij zijn volk tuchtigt met rampen, een teken dat Hij het niet in de steek laat”.

Zulke woorden zullen veel Joden in Auschwitz hebben gesterkt. Juist de zoon die Hij liefheeft wordt gekastijd. In de gesprekken over het christendom van nu kunnen de boeken der Makkabeëen wellicht een bijdrage leveren.

¹⁾ Hebr. 11:35 - ²⁾ II, 5:19 - ³⁾ Marc. 2:27 - ⁴⁾ II, 6:18 - ⁵⁾ Lev. 11:7 - ⁶⁾ Dan. 9:27 - ⁷⁾ 1 Cor. 10:28, 29 - ⁸⁾ Dan. 12:2 - ⁹⁾ II, 6:12.

Ontmoetingsdag BMZG - 15 november a.s.

Op zaterdag 15 november a.s. zal weer de half-jaarlijkse ontmoetingsdag van de BMZG worden gehouden onder het thema „Het Evangelie voor de gehele mens”. Met name de verlofgangers: Maarten van den Dool, Ad en Josien Los, Ben en Coby van Wijhe, Henk en Gerrie IJmker zullen dit thema vanuit hun eigen werk en situatie toelichten en inleiden.

Als belangrijke gast zal Arif Khan vanuit het Midden Oosten een wezenlijke bijdrage leveren.

De bijeenkomst wordt vanaf 10.00-16.00 uur gehouden in de Reformatorische Bijbelschool, Krakelingweg 10 te Zeist.

Er zal tegelijkertijd een programma zijn voor kleuters en kinderen (vanaf 4 jaar).

Ieder van harte welkom!

Over het thema „landbouw als zending” met bijdragen van H. IJmker, ds J. E. de Groot en ds W. J. Bouw is een speciaal nummer van het nieuwsblad verschenen, dat (gratis) kan worden aangevraagd bij het sekretariaat van de BMZG, Krakelingweg 10a, 3707 HV Zeist.

Voor nadere inlichtingen: telefoon 03404-13741.

Boekbespreking

B. de Groot,

De Zwijndrechtse Nieuwlichters.

Uitg. Kok, Kampen.

125 blz., f 21,90.

Als je onze jongelui bij hun school-examen zou vragen: wie waren dat, wanneer leefden ze, wat typeert hen?, wie zou dan antwoord weten te geven? Zouden ouderen het er beter afbrengen?

Dat onbekend zijn is niet zo vreemd, want deze „zoekers van licht” (zoals op de omslag staat) of wel „zoekers van het Koninkrijk Gods” (de ondertitel van het boek) hebben er niet naar gestreefd voor 't voetlicht te komen.

Slaan we nu, om een antwoord op de gestelde vragen te vinden, een encyclopedie op, dan vinden we daar wel het een en ander over hen. Ik wil echter beginnen met andere informatie door te geven en wel van:

— *ds H. P. Scholte*, een van de eerste predikanten van de Afscheidenen: „de goddeloze secte te Zwijndrecht, waarin zelfs beginselen geleerd worden, lijnregt en strijdig met de burgerlijke wetten des lands”;

— *dr F. L. Bos*, gereformeerd predikant: „De 'Christelijke Broedergemeente', gewoonlijk met den naam van 'Zwijndrechtsche Nieuwlichters' betiteld, was een pantheïstisch getinte, communistische secte, die in 1817 te Waddinxveen werd gevormd, daarna haar verblijfplaats had te Polsbroekerdam, te Puttershoek en te Zwijndrecht, alwaar zij haar bloeiperiode beleefde. Een afzonderlijke nederzetting vestigde zich in 1823 te Mijndrecht. Na den dood van één der stichters, Stoffel Muller, in 1833, ontstond er verdeeldheid, omdat een gedeelte der broederschap, onder leiding van Maria Leer, het communisme ook op sexueel gebied wilde doorvoeren.” (beide citaten uit deel 2 van de 'Archiefstukken betreffende de Afscheiding van 1834', bladz. 190);

— tenslotte van *prof. dr I. J. Bruggmans*, hoogleraar in de economische geschiedenis te Amsterdam: „Het betreft hier een kleine groep mystiek aangelegde personen, meest uit de lagere klassen afkomstig, die wilde verwezenlijken wat de eerste christengemeente te Jeruzalem had beoogd. De aanhangers hadden te Zwijndrecht, waar zij na enige omzwervingen beland waren, een broederschap gesticht, met aanvankelijk volledig, later, toen dit ondoorvoerbaar bleek, beperkt

gemeenschappelijk goederenbezit. Men is geneigd om (...) hier een uitloper in te zien van de socialistische stroming, die in deze tijden over Europa ging (...). Wij achten dat niet juist. Communisme en socialisme zijn beide maatschappelijke stelsels, die worden nagestreefd of bepleit en die een fundamentele verandering in de bestaande economische verhoudingen beogen. Bij de sekte, die wij hier voor ons hebben, was daar geen sprake van. Aan maatschappelijke hervorming werd niet gedacht. Hun communisme was zuiver bijkomstig gevolg van het streven naar herstel van de oude christengemeente; niet kritiek op het bestaande economische stelsel bracht hen samen, doch alleen de godsdienstige roeping, die soms tot dweepzucht ontardde.” (in 'De arbeidende klasse in Nederland in de 19e eeuw, 1813-1870', Aula-pocket 13, bladz. 191/2).

De heer De Groot, oud-leraar geschiedenis, neemt in zijn boek duidelijk afstand van deze beoordelingen en zegt zich twee doelen gesteld te hebben, nl. (1) het verhaal van de Nieuwlichters opnieuw te vertellen en (2) hier en daar andere, i.c. juistere accenten te leggen (118). Hij doet dat door het optreden van de groep te plaatsen in de tijd (die vol is van politieke, sociale en godsdienstige spanningen) en verder door het verhaal van ontstaan tot en met verloop van de groep te tekenen vanuit het doen van de leidende personen (hun activiteiten, ervaringen, uitingen).

Hij is in de uitwerking van zijn doelstelling m.i. goed geslaagd; dat wil niet zeggen dat je niet duidelijk met hem van mening blijft verschillen over de waardering, die hij op enkele punten toont. Het is een vlot leesbaar, boeiend boek geworden.

Eerst tekent hij de politieke en sociale achtergronden van de revolutionaire tijd: 1795 - Franse revolutie, bezetting van ons land door Franse soldaten, grote en langdurige armoede bij omvangrijke bevolkingsgroepen, verwarring van de geesten tijdens en nog lang na de bezetting en een overheid, die krachtig optreedt tegen ontwikkelingen, die „de rust” bedreigen of zouden kunnen verstoren. In aansluiting daaraan krijgen we een beeld van 'het godsdienstig leven', het rationalisme en piëtisme in de officiële kerk, de verstarde orthodoxie. 'In de kerk evolueerde de preek tot leerrede. Een geheel juiste benaming, want vaak was ze niet meer dan een uitstalling van geleerdheid die uit alle hoeken van de boekenkast naar de tekst toe geslept was. God, deugd en onsterfelijkheid vormden het schoon

drievoudig snoer dat zowel de leerredenen als ook reeds door onze definitie gewonden was' (20/1). Dit is ook de tijd van de 'gezelschappen', waarin zij, die het niet meer konden uithouden in de kerk, bijeenkwamen om met elkaar Gods Woord te onderzoeken en ook - soms veel - eigen 'geestelijke ervaringen' uitwisselden of ten toon spreidden. Fijnen zei men. 'Sommigen zagen het gezelschap als een noodoplossing; waar het geloofsleven in de kerk verdorde en verkilte, kon men te midden der vromen warmte en bloeiend leven vinden. Anderen vonden in het conventikel hun ideaal, namelijk de gemeenschap van de uitverkoren gelovigen...' (26).

Dan volgt het verhaal van Stoffel Muller, Dirk Valk en Maria Leer, de in de groep dominerende figuren. Hun getuigen tegen de rijkdom, wier bezitters geen oog hadden voor de armoe vlak naast hen, hun 'openbaringen', hun delen van het bezit met anderen, daarmee de eigen armoe naar zich toehaaiend. Ook van hun negeren van de overheid, die de leden van de groep vervolgde omdat ze 'anders' waren. Die overheid kon de groep niet erkennen. Ze weigerde zich te schikken naar de dienstplicht, naar de regels die voor de burgerlijke stand golden. Ze trouwden, maar voor de eigen groepsleiding, gaven kinderen niet aan, gingen zelfs zo ver dat ze (gedurende enige tijd) alles gemeenschappelijk achtten, ook de vrouwen. Ze waren niet op hun mondje gevallen, spraken boetpredikatiën uit als het zo uitkwam, getuigden tegen de overheden, die de dienaars van Satan waren. Was het wonder dat de Nieuwlichters overal tegenstand ondervonden, verdrukt werden, soms ook onrechtvaardig?

Om in hun onderhoud te voorzien liepen ze stad en land af met koopwaar: zwavelstokken, chocolade, turf. Ondertussen spraken ze ook over de spoedige wederkomst van de Here Jezus. Dan zou eerst alles goed worden! Nu nog was er moeite, ja maar niet met de zonde. Als je bij de groep hoorde - en zij was in de bloeitijd ca. 400 personen groot - was je zonder zonde. Want er is niets in deze wereld dat niet uit God is. Hij heeft de zonde gewild, de mens kan niet anders doen dan naar Zijn beschikking. En dus is 'zonde' geen overtreding van Zijn wet. (94)

Die idealistische groep-samenleving kon niet lang duren. Spanningen onderling, verstoorden de vrede, het enthousiasme van de eerste jaren bleef niet lang bestaan en evenmin kon ieder zich blijvend vinden in de 'gemeenschap van goederen'. Onderlinge kritiek leidde tot een verflauwen van de samenleving.

Als dan de mannen van het eerste uur, Muller en Valk, wegvallen en er geen duidelijke leiders voor in

de plaats komen, verloopt het geheel.

Dat is het verhaal, heel kort geschetst. 'Een mislukte poging om naar de oud-christelijke levenswijze de komst van Gods Koninkrijk tegemoet te gaan. Eerst vervolgd, later geduld, en tot op zekere hoogte zelfs gewaardeerd, toen eenmaal gebleken was dat ze geen gevaar voor de bestaande burgermaatschappij vormden. Mislukt, omdat ze een charismatische leider niet konden missen' (89/90).

In het hoofdstuk 'De theologie van de Nieuwlichters' citeert de schrijver het een en ander uit pamfletten, die in deze kring verschenen, uit brieven en liederen, terwijl in een volgend hoofdstuk over 'Contacten en invloeden' de relaties met en ideeën van Wederdopers en Quakers beschreven worden.

Het slothoofdstuk bestemde de heer De Groot voor een evaluatie. We vinden daar, wat in het hele boek al reeds duidelijk bleek, zijn sympathie voor de groep en haar idealen duidelijk uitgesproken. Hij is niet kritiekloos, maar veel van zijn accenten gaan de positieve kant uit. Muller, zo zegt hij, was een 'mens van harmonische gaafheid'. 'Qua intellectuele begaafdheid en wilskracht was hij lang niet tegen Maria Leer opgewassen' en Valk 'had wat Muller miste, de brede geloofsvisie. Het verschil zat hem niet in het geloof maar in de visie. Valk wist van het evangelie van het komende Koninkrijk dat gerechtigheid en vrede op aarde zal brengen. Hij wist van de taak aan mensen opgedragen om te werken aan de doorbraak van dit Koninkrijk. Van dit weten is hij bezeten geweest'. (119)

De schrijver klaagt erover dat handboeken voor kerkgeschiedenis weinig of niets over de Zwijndrechtse groep bevatten. De vraag kan echter gesteld worden: is dit wel een stuk geschiedenis-van-de-kerk, het Lichaam van Christus? Dat is op z'n minst dubieus. Deze 'zoekers van licht' (en de omslag van het boek geeft dat in-de-schaduw-verkeren prachtig weer) hadden zo hun eigen godsdienstigheid, maar ze kwamen niet tot Hem, die gezegd heeft 'Ik ben het licht van de wereld, wie Mij volgt dwaalt niet rond in de duisternis', Joh. 8: 12. Dan is het mogelijk dat je een schakel bent in die grootse keten van het eeuwige heimwee (119), maar wat betekent dat?

Wie duidelijk aandacht gaf aan de 'Zwijndrechtse Nieuwlichters' en voor hun geschiedenis ook belangstelling vroeg, was de schrijver Arthur van Schendel (die van 'Het fregatschip'). In 1933 publiceerde hij zijn roman „De Waterman”, waarin hij op bekwame wijze het leven van een van de voormannen tekende.

M. de Jonge, Voorburg

VERANTWOORDE BOEKEN

(Een hulpmiddel voor de komende geschenktijd?)

ROMANS, JEUGDLECTUUR, ETC.:

Mance ter Andere, *Het teken van de galg* f 13,50

In dit boek is de westerse wereld gekomprimeerd en gesimplificeerd tot Stad. Aan de overkant van de rivier woonde eertijds God. Die plaats is nu het domein van de stedelijke technologie. Wat herinnert aan de bloeitijd van godsdienst en geloof, dat zijn de cultuur-tekenen, zoals dat van de galg. Op de plaats van handeling treft men slechts twee mensen aan: Adam, die als hoofdpersoon optreedt, en de zwartman Johannes.

Versijnt binnenkort.

W.P.Balkenende, *Dochters van het nieuwe Jeruzalem* f 18,70

Een roman over het leven van vele gelovige vrouwen naast en achter hun mannen staande in het eendrachtig belijden van de Waarheid.

Meint R. van den Berg, *De wedergeboorte van Richard Dreumes* f 17,90

Richard Dreumes, van beroep godsdiensteraar, verkeert in een crisis die niet alleen zijn werk, maar ook zijn huwelijk en zijn geloof raakt. Om daarvan afstand te nemen en tot zichzelf te komen maakt hij een reis naar Engeland. Hij krijgt tijdens deze reis via mysterieuze belevenissen de sleutel in handen waarmee de deur naar de toekomst weer geopend wordt. Velen zullen iets van hun eigen problematiek in dit boek kunnen herkennen.

Versijnt binnenkort.

Meint R. van den Berg, *De aardbeving en andere verhalen* f 20,15

Het titelverhaal stelt een niet-alledaags thema aan de orde: de opstanding van de doden. De overige verhalen vertonen een onderliggende verbondenheid, doordat het thema van de dood of van de komst van Christus in nagenoeg elk ervan wel een rol speelt.

Meint R. van den Berg, *Het Ravijn* f 14,90

Een roman over een kritieke episode uit Israëls vroege geschiedenis, nl. het verzet tegen Mozes en Aäron door Korach, Dathan en Abiram.

Meint R. van den Berg, *De bevrijding* f 17,65

Een roman over het einde van de tweede wereldoorlog, waarin getekend wordt dat de bevrijding voor elk van de hoofdrolspelers een andere betekenis en inhoud heeft.

Meint R. van den Berg, *Apocalypse voor kinderen* f 7,60

Deze gedichtenbundel kan getypeerd worden als een cyclus gedichten, die cirkelt om het thema: geloven in het atoomtijdperk.

P.R.Compaan,

Mozes en de boze koning f 9,85

Mozes en de grote berg f 9,85

Mozes en de lange reis f 9,85

Boekjes die voortkomen uit de lespraktijk aan dove kinderen. Ook geschikt voor andere categorieën kinderen met taalachterstand. Eveneens te gebruiken in de aanvangsfase van het leesonderwijs op de basisschool. Gedrukt in grote duidelijke letters.

Cateau Kray-Sijma, *Wachten op de wind* (gebonden) f 19,70

Een waar gebeurde familiegeschiedenis over de trotse veehandelaar Zijlstra uit Dokkum met zijn enige dochter Maaïke, en over Geert Kamstra, een eenvoudige molenaar. Zijlstra verzet zich tegen de jongelui die verder samen door het leven willen gaan. Zijn grootste grief is de diepe geloofsovertuiging van Geert.

Cateau Kray-Sijma, *Trekkers over de grote plas* (gebonden) f 19,70

Een jeugdboek over een deel van de Afgescheidenen die o.l.v. ds. v.Raalte de reis ondernemen naar de 'Nieuwe Wereld'. Een boek die speelt tegen de achtergrond van een stuk Nederlandse (kerk)geschiedenis.

Cateau Kray-Sijma, *Baas Blaas* f 17,75

Een stripboek dat én humoristisch én met een gedegen achtergrond is gemaakt en dat veel wetenswaardigheden bevat uit het begin van het industriële tijdperk.

THEOLOGIE:

Ds. J.J.Arnold, *Ieder doet mee op zijn eigen plaats. Om de identiteit van Dit Koningskind* f 9,60

Ds. M.R. van den Berg, *Het gebarsten vrede-rijk. Een verklaring van 1 Koningen 1-11* f 19,95

Ds. M.J.C.Blok, *De brief van Judas. Een meditatieve verklaring van een klein briefje, tevens bijbelstudie voor verenigingen* f 16,15

Dr. J.Douma, *Ethische bezinning*

dl. 1 Verantwoord handelen f 19,70

dl. 2 De Tien Geboden I f 19,95

dl. 3 De Tien Geboden II f 22,20

dl. 8 Abortus f 16,15

dl. 9 Homofilie f 15,65

dl. 10 Rondom de dood f 21,20

dl. 12 Vrede in de maatschappij f 22,20

dl. 13 Politieke verantwoordelijkheid f 23,75

Geref. Missiologische Opleiding, Missiologische thema's (1985), *Zending en Bevrijdingsbewegingen* f 8,00

Dr. A.N.Hendriks, *Om de bediening van de Geest. Bijdragen over het ambt, de prediking en het pastoraat* f 16,65

Dr. A.N.Hendriks, *Die HERE is en levend maakt. Schriftstudies over de Heilige Geest en zijn werk* f 19,70

Dr. A.N.Hendriks, *Kinderen aan de tafel van Christus?* f 18,70

Drs. H. de Jong, *Handelingen 7. Om het christelijk lezen van het Oude Testament* f 15,65

Drs. H. de Jong, *Maar Jezus zegt ... De Bergrede uitgelegd voor de gemeente* f 17,15

Prof. J.Kamphuis, *Eb en vloed. Overzicht van de geschiedenis van de nederlandse geref. theologie in de 19e en 20e eeuw* f 8,10

Ds. E.Koop, *De Dordtse Leerregels dichterbij gebracht* f 17,65

Dr. J.R.Luth, *Daer wert om 't seerste uytgekreten. Bijdragen tot een geschiedenis van de gemeentezang in het Nederlandse gereformeerde protestantisme plm. 1550 - plm. 1852 (2 delen)* f 75,00

Drs. O.Mooiweer, *Geschenk en opdracht. Bijdragen over de prediking, de eredienst en het gemeenteleven* f 14,65

Drs. Th.Peppink, *Een hand vol licht. Bijbelse overdekkingen (O.T.)* f 14,15

Prof. H.J.Schilder, *Het kerschip biedt behouden vaart. Kerkbladartikelen uit de jaren 1947-1952* f 27,75

Prof. H.J.Schilder, *Het schrift dat niet verslijt. Opstellen over het O.T.* f 24,25

Ds. J.W.Smitt, *Pinksterens triump over purim. Heilshistorische verklaring en prediking over het boek Esther* f 16,65

Dr. C.Trimp, *Zorgen voor de gemeente. Het ambtelijk werk van ouderlingen en diaconen toegelicht (4e druk)* f 19,70

Dr. C.Trimp, *De gemeente en haar liturgie. Een leesboek voor kerkgangers* f 28,75

Dr. C.Trimp, *De preek. Een praktisch verhaal over het maken en houden van preken (3e verm. druk)* f 14,15

Dr. C.Trimp, *Heilsgeschiedenis en prediking. Hervatting van een onvoltooid gesprek* f 16,65

Ds. G.Visee, *Onderwezen in het koninkrijk der hemelen I en II* per deel f 27,75

Dr. C. van der Waal, *De vervulde thorah. Commentaar op Joh. 1:1 - 8:29* f 40,40

Verkrijgbaar bij uw boekhandel en bij de uitgever.

Uitgeverij van den Berg - Kampen

Postbus 27 (8200 AA) - Tel. 05202-12287

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84,
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288
Gironummer 404945
t.n.v. Geref. Persver. Opbouw.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie.
Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen.
Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

(bij vooruitbetaling)
f 50,— per jaar of f 26,50 per half jaar.
Voor studenten f 40,— per jaar.
Buitenland f 70,— per jaar of f 95,— per luchtpost.

Advertentieprijs:

45 ct per mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.
Tel. 03404-22452.
Postbus 244, 3700 AE Zeist.

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Kampen

Ds P. J. H. Krol, predikant van de kerk van Alkmaar c.a., heeft het door de kerkeraad op hem uitgebrachte beroep aanvaard.

Verlenging preekconsent

De desbetreffende regio heeft het preekconsent van cand. F. Gerke-
ma en br J. Kloosterman met één jaar verlengd.

Dr M. Kuiper uit Zuid Afrika

Sommige kerken hadden al eens kontakt met dr M. Kuiper, Postbus 2317, 0001 Pretoria, Zuid Afrika. Deze predikant hoopt van 21 november tot 19 januari in Nederland te zijn. Wie kontakt met hem op wil nemen voor een preek- of preekbeurt, kan dat doen via zijn kinderen: Kluivingskampen-
weg 46, 9761 BR Eelde, of via ds J. B. v. Mechelen, Karveel 46-57, 8242 VG Lelystad, tel. 03200-47258.

Themadag Groningen

Op zaterdag 22 november a.s. hoopt ds M. R. v. d. Berg een lezing te houden over „Profetie”. Plaats: Oosterhaven 12 (Het Brug-
gehoofd”) te Groningen.
Aanvang: 15.45 uur.
De lezing wordt gevolgd door een maaltijd met discussie.
Voor informatie kunt u bellen: 050-142299.

Ned. Geref. Kerk van Heerde

Het adres van ds Tj. Baron is thans: Kuipersakker 5, 8181 KG Heerde, tel. 05782-4997.

Ned. Geref. Kerk van Krommenie

Het scribaat berust bij de heer K. Kramer, Leonofstraat 17, 1562 BR Krommenie, tel. 075-286943.

Uit breder kring

Opbouw en toerustingsdagen van de Vereniging „De Christenvrouw”

Belangstellende christenvrouwen zijn hartelijk welkom op D.V. dinsdag 25 november 1986 in gebouw „De Haven”, Oosterhaven 31 te Gouda.

Spreker: dhr I. A. Kole uit Berkenwoude.

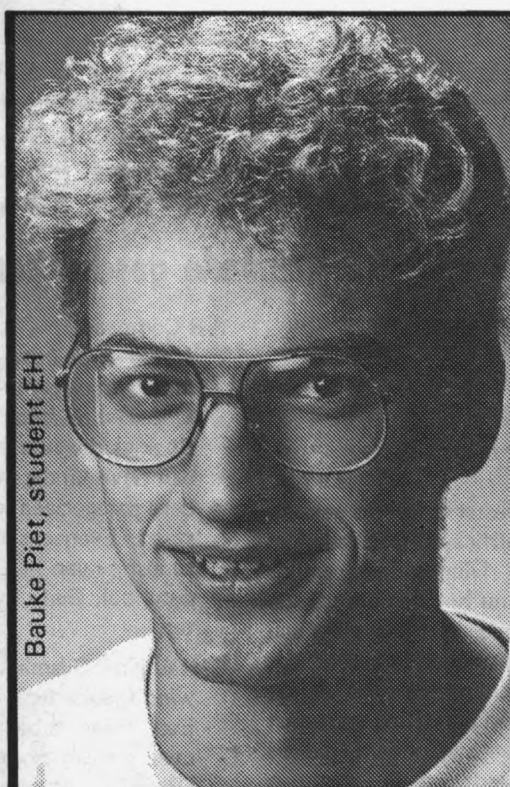
Onderwerp: „De godsdienstige opvoeding in ons gezin en in relatie tot kerk en school in deze tijd”.

Circa 10 minuten lopen vanaf het station.

De dag duurt van 10.15-14.30 uur. S.v.p. lunchpakket meenemen. Toegang vrij (collecte). Boekentafel aanwezig.

Inlichtingen en opgave: tel. 05939-437.

PLAATS UW FAMILIEBERICHTEN IN DIT BLAD !

Bauke Piet, student EH

„Je leert hier wat de Bijbel met je studentenleven te maken heeft.”

Stuur mij vrijblijvend (postzegel is niet nodig)
informatie over het EH-Basisjaar

Naam:

Adres:

Postcode/Plaats:

Evangelische Hogeschool • Antwoordnummer 151
3800 VB Amersfoort • Tel. 033-621731

‘Zo goed krijg je het nooit meer!’

Het EH-Basisjaar, net iets voor jou. Voor een christen is het doorgaans moeilijk tijdens verdere studie staande te blijven. Daarom kan een jaartje bezinning op vakken als theologie, filosofie, en psychologie geen kwaad. Daarnaast zijn er ook praktische vakken, zoals typen, schrijf-, spreek- en leesvaardigheid. Vraag een studiegids aan!

Evangelische Hogeschool

Grote Haag 23
Postbus 957
3800 AZ Amersfoort
Tel. 033-621731

BIJBEL EN WETENSCHAP

IN HET NOVEMBERNUMMER LEEST U O.A.:

HET LIJDEN VAN JEREMIA - drs. H. Lalleman-de Winkel
LAPIDE ONDER DE LOEP - drs. P. A. Siebesma

VRAAG EEN PROEFNUMMER AAN: 033 - 62 17 31

Opbouw heeft niet altijd gelijk

Het gaat erom dat er nagedacht wordt.

Dat wil ik zien!

Stuur mij

- ☐ kennismakingsnummers
☐ abonnement f 50,— per jaar.

naam

adres

woonplaats

Te sturen naar Administratie 'Opbouw', Antwoordnummer 38,
3940 ZD Leersum

Probeer het ook eens.